

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальність упровадження моніторингу в системі дошкільної освіти. К. Крутій (ж-л «Вихователь-методист» №0/ 2008, с. 17-23).
2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (Нова редакція). У двох частинах. Частина друга. Від трьох до шести (семи) років / Наук. ред. та упоряд. О.Л. Кононко. 2-ге вид., випр. К.: МЦФЕР-Україна, 2014. 451 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф. д-р пед. наук: Авт. кол-в: Богуш А.М., Бельська Г.В., Богиніч О.Л., Гавриш Н.В., Долинна О.П., Ільченко Т.С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Низковська О.В., Панасюк Т.В., Піроженко Т.О., Поніманська Т.І., Сідельнікова О.Д., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю. К.: Видавництво. 2012. 26 с.
4. Моніторинг як сучасний засіб управління освітою в дошкільному навчальному закладі. К. Крутій. Запоріжжя, 2010.

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Гусар А. І.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'ячука»*

Хом'як О. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'ячука»*

В сучасній демократичній Україні, на етапі активного розвитку інформаційного суспільства, формування у молодших школярів критичного мислення в освітньому процесі набуває все більшої актуальності [2, с. 303]. Адже найціннішим результатом початкової освіти в особистісному вимірі (визначеним у Концепції Нової української школи) є здорова дитина, мотивована на успішне навчання, дослідницьке ставлення до життя; це учень / учениця, які вміють вчитися з різних джерел і критично оцінювати інформацію, відповідально ставитися до себе та інших людей, усвідомлювати себе громадянином / громадянкою України [1]. Тому, ми переконані, що розвинуте критичне мислення молодших школярів є запорукою їх успішного життя суспільстві.

Проблему розвитку критичного мислення учнів досліджували багато науковців: Дж. Брунер, Д. Дьюї, М. Ліпман, Д. Макінстер, Р. Пауль, Ж. Піаже, Д. Халперн та інші. Українські вчені також мають досвід у вивченні означеного питання (І. Бех, О. Белкіна-Ковальчук, І. Богданова, І. Большакова, І. Бондарчук, Л. Варзацька, М. Вашуленко, Т. Воропай, Н. Вукіна, Л. Даниленко, І. Дичківська,

М. Дмитренко, О. Дубасенюк, В. Паламарчук, І. Підласий, О. Пометун, О. Савченко, В. Телянчук, Л. Терлецька, С. Терно, О. Тягло, Л. Шимон та інші). У своїх теоретичних і методичних розробках, онлайн-вебінарах автори наголошують на питаннях розвитку у молодших школярів вміння самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, робити висновки, бачити та виправляти власні помилки, знаходити нестандартні шляхи вирішення різноманітних проблем. Це доводить, що певні риси критичного мислення можливо і необхідно розвивати вже на рівні молодшого шкільного віку.

Теоретики і практики психолого-педагогічної науки вважають, що нове у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які ще не використовувались, а й той комплекс елементів педагогічного процесу, який дає змогу ефективно вирішувати завдання розвитку і саморозвитку творчої особистості.

Навчальні плани початкової школи поповнилися інтегрованим курсом «Я досліджую світ». Вважаємо, що ідеї інтегрованого навчання сьогодні актуальні, оскільки сприяють успішній реалізації нових освітніх завдань: дають можливість учителю разом із учнями опанувати значний за обсягом навчальний матеріал, досягнути формування міцних, усвідомлених міжпредметних зв'язків, уникнути дублювання у висвітленні низки питань і застосувати технології для розвитку критичного мислення молодших школярів.

Розглянемо деякі когнітивні технології розвитку критичного мислення:

1. Технологія «Розминка». Її застосовують для об'єднання учнів у групи або пари, для активізації емоційної, розумової діяльності, зосередження на предметі на початку уроку, для відпочинку, зміни виду діяльності протягом заняття. Підхід до організації розминки може бути різний. Один з них – обговорення девізу або епіграфу уроку (як правило, це висловлювання видатних людей, народна мудрість тощо).

2. Технологія «Асоціативний куш» або «Групування», спонукає до вільного й відкритого мислення. Її використовують на етапах актуалізації та рефлексії для стимулювання методом асоціацій мислення про зв'язки між окремими поняттями.

3. Технологія «PRES» (ПРЕС) – допомагає навчитися знаходити вагомі аргументи і формувати свою думку відносно спірного питання; розбиратися у своїх ідеях, а також формулювати їх у вигляді чіткої та логічної структури. Ця технологія може бути використана на будь-якому етапі уроку. Аргументованість думки доводимо поетапно.

4. Технологія «Робота в парах». Робота в парах сприяє позитивному ставленню до навчання, розвиває вміння пристосовуватись до роботи в групах, готує ґрунт для широкого й ефективного застосування інтерактивних технологій. За умови парної роботи всі діти в класі отримують можливість говорити, обмінюватись ідеями з партнером, спілкуватись, допомагати один одному, висловлюватись, переконувати, критично мислити.

5. Технологія «Дискусія». Досить актуальним прийомом формування критичного мислення є різні види дискусій та дебатів. Дискусії і дебати дозволяють ефективно розв'язувати проблеми через самовираження, вчитися

аналізувати ситуацію, добирати аргументи для розв'язання проблеми, розвивати комунікативні навички. Технологія опрацювання дискусійних питань включає прийоми: «ПРЕС», «Займи позицію», «Зміни позицію», «Круглий стіл» тощо.

6. Технологія «Мозковий штурм». Метою є занурення учнів в атмосферу «вільного польоту думки», коли створення нових ідей стимулюється в процесі вислуховування ідей інших. Основний наголос робиться на кількості висловлених ідей. Отже, мозковий штурм є методикою для генерації нових ідей. Його можна застосовувати як індивідуально, так і у складі груп. Під час мозкового штурму учні висловлюють будь-які, найфантастичніші, навіть, безглузді ідеї, припущення. Учитель повинен не заважати їм, а, навпаки, підтримувати школярів і фіксувати висловлювані ними точки зору для наступного обговорення.

7. Технологія «Мозаїка». Учні класу об'єднуються у постійні групи (кількість учнів – це кількість частин у тексті). Кожен учень має певний номер. Текст поділяється учителем на логічно завершені частини. Кожна частина вивчається певною експертною групою, яка формується за однаковими номерами або за кольоровими картками. Робота експертних груп: учні вивчають свою частину, готуються донести її зміст до своїх товаришів у постійній групі. Отже, кожна дитина вивчає свою частину тексту, але за допомогою товаришів (експертів з іншої частини) повинна прийняти весь текст в цілому. Повернення експертів до постійної групи і взаємонавчання, перевірка засвоєння змісту в цілому всіма учнями завершують роботу. Така технологія може використовуватися як при вивченні теоретичного матеріалу, так і при розв'язуванні вправ чи задач.

8. Технологія «Дерево припущень» підходить для тем, що містять елемент прогнозування або обговорень щодо розвитку якогось явища у майбутньому. Учні озвучують свої ідеї та спільно створюють «дерево передбачень», де стовбур – задана тема, гілки – передбачення (я думаю, що ...; ймовірно, що буде так...), а листя – аргументи на користь тверджень.

9. Технологія «Дерево рішень» дає можливість з'ясувати позитивні і негативні наслідки кожного із варіантів розв'язання проблеми. Ця вправа сприяє розвитку не лише критичного мислення, креативності, але і толерантності у стосунках, лаконічності у висловлюваннях, відповідальності у рішеннях.

10. Технологія недостатньої інформації. Учні спеціально слід давати не всю інформацію, потрібну для вирішення поставленого навчального завдання. Інформацію, якої не вистачає, учні мають отримати в учителя або з підручника, інших джерел інформації.

Таким чином, уроки інтегрованого курсу «Я досліджую світ» сприяють розвитку критичного мислення, оскільки створюють необхідність аналізувати, порівнювати, робити висновки. Педагог не навчає, виховує та розвиває, а співпрацює з учнями, навчаючись і самовдосконалюючись разом з ними. Тільки таким чином можливо досягти мети – розвинути критичне мислення в особистості молодшого школяра, готової до життя у світі, що постійно змінюється, здатної до навчання та самовдосконалення, до прийняття ефективних рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція «Нова українська школа» (2016). URL: <http://surl.li/jjoij>
2. Хом'як О.А. Формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів засобами інноваційних технологій навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Технології організаційно-управлінської та освітньої діяльності в початкових класах Нової української школи в умовах інтеграції України до Європейського Союзу* : монографія / авт. кол. : Красовська О.О., Максимчук Н.С., Міськова Н.М. та ін. ; за заг. ред. О. О. Красовська. Рівне : видавець О. Зень. 2023. С. 287-323.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ НАОЧНОСТІ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Даріна Т. В.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'ячука»*

Хом'як О. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'ячука»*

На сьогодні все більше уваги приділяється оптимальному поєднанню найрізноманітніших організаційних форм і засобів навчання, які дозволяють більш ефективно вирішувати освітні завдання, максимально враховуючи особливості розвитку дітей дошкільного віку, а особливо таких, що мають особливі освітні потреби. Соціальні запити, що пред'являються сьогодні в закладі дошкільної освіти, диктують педагогу пошук нових форм та методів навчання. Однією з таких актуальних проблем і є потреба використання засобів наочності, які б всебічно розвивали дітей дошкільного віку, а особливо з особливими освітніми потребами.

Завдяки «живому спогляданню» дитина дошкільного віку з особливими освітніми потребами має змогу пізнати зовнішні характеристики предметів, подій і процесів. Правильно підібрані і вміло включені в систему використовуваних педагогом методів і дидактичних засобів навчання полегшують реалізацію принципу наочності. Завдяки цьому вони не тільки покращують умови